

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

42 de aliis Notariis seu Tabulariis publi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

voluntatis causa, & his publicis a pte notariis, secundum hanc formam, l. 1. 2. & fin. quem ad testam. apert. C. Quod & in dationibus in l. donationes quas parentes, C. de don. inter vir. & uxo. l. in hac, l. si idem, C. de don. alij. rece. primum est, vide que insinuari debeant hodie apud actuarium insinuationum consuet. Henr. 2. mens. Mar. an. 1573. & in consuet. Molinens. Car. 9. art. 58. Ita & auctoritate iudicis per publicam personam transcrita tantam habent vim, quantum autographa, ex quibus transcrita fuerit, c. 2. & si de fid. instru. l. sancimus, de diuer. rescri. C. l. h. quis in aliquo, C. de eden.

De aliis Notariis, seu Tabulariis publicis.

CAP. 42.

- 1 Scriba aliis personis, quam Magistratibus necessarii, & seq.
- 2 Legiste, tabularii, & tabelliones qui, & tabellionum munus, nu. 3. & 10.
- 3 Notarii Gallici, varii, regii & apostolici, academiarii, capitularum, uel munitum, quis possit esse notarius, & a quo creentur, nu. 13, 14. & 16.
- 4 Notarii notariorum, & num probent, num. 6. & 7.
- 5 Notariorum minuta.
- 6 Instrumenti ingressio & in mundum reditio, quid.
- 7 Tabellionum & notariorum in Gallia alteratio.
- 8 Insinuationum actuarius qui sublati.
- 9 Notarii apostolici a quo examinentur, & cui iurent.
- 10 Notarii officium sibi usurpans, qua pena puniendus, Leges notariis in prescribendis actibus date. De quibus uetatur illis contra actus perscribere: & que contractibus inferenda, ex constitutionibus regis, & iure, nu. 18. & 19.
- 11 Notarius quibus tenetur edere & ostendere protocollo.
- 12 Instrumenta quando dicuntur esse in forma authentica, iure civili & Gallico.
- 13 Notarii certis locis designati & adscripti.
- 14 Notariorum inducendorum causa, & finis.
- 15 Notarius num emendare possit, qua scripsit, & quomodo, & in quibus possit.
- 16 Rasura scripturae quando facta suspicionem habeat.
- 17 Instrumentorum per notarios conscribendorum leges Gallica quaedam noua, & testibus dicentibus, minus uel plus dictum quam scriptum, quomodo credatur.
- 18 Protocollo notariorum, quando faciunt fidem in iudicio.
- 19 Notarius mortui protocollo quomodo in mundum rediguntur.

Cum dixerimus quod monumenta & probationes rerum gestatum conscriuari scripsit, scribas quoque, aliis personis quam Magistratibus necessarios per se constit. Habeat ita & Quæstor Scribas, unde & Scriba Quæstorii, apud Suet. in Clau. Cæs. c. 48. Et ita Logistæ, qui rationes coriciebant, ac data & accepta in tabulas referebant, unde & Tabularii, Logographi, l. 1. & 101. tit. de tabell. scri. & logogr. lib. 10. C. tit. 69. Boethi illorum subadiuuæ: & illorum consiliarii, Medogrammatei: & rationum distinctores, Diastolæ dicti, de quibus omnibus in l. si. co. tit. C. Tabelliones sunt & tabularii a tabulis, quibus olim scripserunt, fuit, Felan. c. fraternitas, de her. l. in l. prator, col. 2. de eden. P. unde tabellionatus officium, c. sciat, & ne cler. uel mon. secul. neg. se immis. Fuerunt & fide publica donatae quædam personæ, quæ conuente, & priuatis literis inter priuatos præscripta publicæ fidei dedicabant. Tabelliones sunt quoque, a lultio dicti, l. contractus, de fid. instr. C. Nouel. de tab. in Auth. qui uulgo in Gallia dicuntur notarii, a notis quibus solent voluntates priuatorum excipere, ut postea latius & ad formam authent. perducant. Ita & notarius Græcis *μυζαγισ*, qui per signa nota sibi fere tantum, ut dicunt, per abbreviaturam scribit. Vti de notis Iulii Cæsaris, quibus interdum scribebat, quibus celaret omnibus madata, refert Suet. Tranq. in Iulio Cæs. c. 56. Exstant, inquit, & ad Ciceronem & ad familiares domesticis de rebus epistolæ, in quibus si qua occultius perscribenda, erant per notas scripta, id est, sic, ut nullo literarum ordine, ut nullum uerbum effici possent: qua si quis inuestigare uellet, aut persequi quartam elementorum litteram, id est, d. pro a. & proinde reliquas commutet. Est quædam ars notariatus, scribendi scilicet per notas, & celeriter excipiendi, ut exceptorum, qui in auditorio iudicium, Auditorum partium & Iudicium sermones & sententias præscribunt, qui notis maxime utuntur, sibiq; cognitæ conscribunt. Solet tamen inde uulgus uocare tabellionum primas exceptiones & præscriptiones informes, notas, ut in c. cum P. tabell. de fid. instr. factas præsentibus conuenientibus, aut in presenti negotio, quas deinceps transcribunt in proprio codice notarum. Dicunt & hanc notationem uel notam, scilicet ad originalem, a Græco

nomine *γιδία*, quæ sunt assulæ & fragmenta, quæ sibi materia illi aliquid quæ dolant decidant, a uerbo *γιδω* findo, secundo, secundo de *γιδος* & *γιδω*, & per diminutionem *γιδος*. S. lenti interdum notariis dicere, *Le broillard* Itali uocant hanc tabellionum primam notam, *Bastardellum*, cuius scripturam se non probare, ait Bal. in rub. de fid. instr. quod explicat Lanfr. ad c. quoniam contra, ad uer. instrumentorum productiones, n. 2. de prob. quando notæ non sunt cognitæ alii, quam notario, quæ fit in hunc modum breuiter adiectis notis. T. alii Petrus, talis loci, uen didi, & c. alem re, & c. Marino, & c. presentibus talibus, & c. renuntiam, & c. In quibus n. etlet illis fidem adhibere, quæ propemodum nihil significat, uel quæ in diuersas clausulas trahi possunt, uide abiit in prouerbium, pro re periculosa, Et cetera notariis. Quod facere exprimit quicquam Italus in facietis uulgari idiomate scriptis, dicitur *Pioquano Ariato*. Interrogatus enim, quam orationem singulis diebus Deo dicere oportet, respondit, cum lecto surges post patet & aue dicendum, *Signor mio Iesu Christo guarda me da furia de uillani de qua ambaglio, di medici, da cetero de notari, & c.* Alberi. autem ait, ad l. contractus, de fid. instr. C. Si in d. & c. Bastardello sic appositum indicio, uel annus Domini, & signum notarii, fidem plenam fieri ex eo, id ipsum & tradit Masuer. in prax. tit. de lite. not. & notat. §. item si in nouela §. 32. Quia tamen notarius simpliciter regius, & ap. postuisset clausulas confiteras, Alex. cons. 12. incip. In causa & hie, & cons. 28. & 105. inci. Reuerende domine, 2. uel Choff. ad §. 12. ad uerb. & qui n. ont point payes, n. 3. ut. des droitts appartenans a gens mariez, in cons. Burg. Quare & facit plenam fidem, quod in libro notarii extenditur, quodq; uocant imbreuiatura, Bal. ad d. rub. de fid. instr. Alb. ad d. l. contractus, eo. C. Felan. c. cum P. tabell. de fid. instr. Quid porro continere hæc imbreuiatura debeat, docet Alex. 2. uolunt. Cons. cons. 51. §. Vocant tamen & istas primas completas descriptiones, exceptis uulgariibus clausulis, quæ omnibus contractibus similib. apponi solent, Protocollo, *aportuolæ*, i. prima membra, uel primas membranas: quæ postea latius extendi debeat, & facile sine damno conuenientium a solo notario suppleri possunt, uel dicemus cum duplici l. & o. *aportuolæ*, protocollo, a glutine: quod iste primæ annotationes fuit membra hæc exceptæ, postea cõglutinatur & iungatur in unum uolumen per exceptorem. Dicitur tamen gluten, *κόρυ*. Solent etiam notarii plures, hæc præscripta prima minutis literis excipere: uel & uocant illa excepta, *les minutes*, in quibus, si quid inter contrahendum uel explicent uel corrigat uel addant qui conueniunt, uel alii qui interuentu notarii utuntur, inducitur, corrigitur, & additur. Quare tamen postea, habita relatione ad minutatim prius scripta, quod in forma probante exhibetur, instrumentum dicitur ingrossari uulgo: & habita ratione autographi, primis literis & correctionibus quodammodo maculati, illa transcriptione scriptura dicitur in mundum redigi, d. l. contractus, de fid. instr. C. Cuius tamen ueritatis probatio ad primam scripturam extendam & min. uiam refertur, si de fide ingrossati dubitetur. Et proinde Franc. i. eius nominis Rex optime cauit, integra conseruanda nec cõsurgenda protocollo, ut ad illa recurri possit, si de fide completi instrumenti dubitetur. cons. Franc. i. ann. 1539. art. 173. & 174. Si n. protocollo & instrumenta ingrossata producantur eiusdem negotii, sibi inuicem fide abrogantia, potius protocollo credendum est. l. Sempronius, 158. de leg. 2. Item si arguatur de falso instrumentum, debet protocollo exhiberi, Bar. in l. fin. de fun. instr. P. & in l. ubi. C. de sal. sum. l. §. illud, de tabel. in auth. ubi & c. l. Personarum tamen quæ conuentiones priuatum perscriberent, aut fide publica donarent, non unum solum est productum genus: nam aliquando Magistratus municipales perscribere instrumenta pactorum, l. si quis decurio, C. de pact. l. 1. & 2. de tabel. lib. 10. C. in quorum locum si fesset notarii, ueluti exceptores conuentorum: quibus additi tabelliones, ueluti eorum officii exactores, qui perscripta prima & excepta, auctoritate donarent, ut in tit. de tab. in auth. Nouel. Instin. Quare tamen aliquando in Gallia Car. 7. lege publicæ munus notariis ademit, & tabelliones instituit, qui tamen possent pro pactorum præscriptione & exceptione sufficere, uel delegare notarios, qui singulis trimesibus contractuum instrumenta tabellioni deferre tenerentur, in publicas authenticas tabulas redigenda, & ut haberent publicum auctoramentum. Idque statuit mense Quintili, anno 1433. Sed & hic abrogauit postea tabellionum manera: & remansit notariorum auctoritas, cum potestate excipiendi obligationes & alios actus, & in mundum reducendi. Verum Ludouicus 12. ann. Dom. 1512. articulo 62. numerum notariorum esse definiuit ex inquisitione Senatorum & Bailliuorum, & arbitrio officiariorum Regis. Franciscus iterum

eius nominis primus, restituit tabelliones per edictum, *De notariis & tabellionibus*, eosque distribuit per Castellanas, Senarchias, & iurisdictiones, cum sigillis ordinariis, ad sigillandas obligationes & sententias: cum iis quoque restituit officia sigillatorum, & custodiam sigillorum, voluitque Notarios illorum esse administratos & veluti substitutos, neve tabelliones alios quam Notarios regios excipiendis actibus subrogare possent, contra quam aliquando ex arbitrio subrogare possent, & quantum in ararium Principis pro sigillo transmittendum. Inhibens omnibus notariis, ne instrumenta pactio- num vel obligationum in mundum reducerent, sed id munus tabellionibus relinquerent: exceptis Notariis ciuitatis Parisiorum, quos eo privilegio donauit, vt & emolumento, vt loquitur, prescriptionis & infractionis seu instrumenti authentici conficiendi, potirentur, nullo tabellione inibi creato. Sed displicuit postea hoc tabellionum munus, veluti populo onerosum, & notariis restituta integra potestas plene, acta, obligationes, & alia excipiendi, & ingrossandi. Atque recente const. comitorum Aurellae habitorum, art. 85, abrogata tabellionum officia per Franc. 1. & post per Henricum 2. introducta. ¶ Et art. 86. infinuatum quoque actuarii translata auctoritas infinuandi in iudices ordinarios, exceptis actuariis infinuatum verum & personarum ecclesiasticarum. ¶ Notarii dicuntur regii, qui hac auctoritate donantur publica prescribendarum conuentionum, obligationum, & excipiendorum testamentorum, & actuum fide publica insigniendorum, qui tantum de rebus temporalibus actus prescribunt. Pro spiritualibus namque quibusdam excipiendis, alii sunt notarii, qui dicuntur apostolici, qui procuraciones ad renuntian- dum, & de aliis in curia Romana faciendis acta conficiunt, & fidem adhibent actus eius muneris circa spiritualia. Sunt & notarii capitulorum & academi- arum qui Secretarii dicuntur, in institutione eius officii fidei faci- endae auctoritate donati. ¶ Notarii persona, quamuis de idoneis huic muneri deligenda sit, tamen vilis habetur, utpote omnium seruitio & obsequio necessario exposita, l. 2. rem pup. sal. fore, P. l. non enim, de adop. P. & vile eius officium dicitur, gloss. in l. vniuersos, de decur. lib. 10. C. vide Barb. in l. post. cessionem, nu. 4. de proba. & in rub. de fide instrum. Bal. in c. Messana, de electio. Guido Pap. sing. 34. 139. 280. 624. vt etiam Notarii munus suscipiens perdat privilegium officii, l. 2. de tabular. lib. 10. C. Nec Notarii possunt esse Deuotiones, l. vniuersos, de decur. lib. 11. C. Prohibitum & Ecclesiasticis ne tabellionatus laici munus exerceant, c. sicut, ne oliv. vel mon. secul. negot. se immiso. officium, de her. in 6. Spec. in tit. de sta. monach. Interdictum & Procuratoribus curiarum supremarum, ne munus hoc exerceant. Num autem spiritus possit esse tabellio vel notarius, tractat Ioan. Lupus in c. per vestras, de don. inter vir. & vx. C. Constitutio porro Car. 9. Aurellae decreta, art. 82. statuit notarius officium dandum maioribus 25. ann. tantum, cum attestatio- ne ea de re facta Cancellario magno, & de probis moribus, & re- rum experientia eorundem. ¶ Apostolici quoque notarii tales esse debent, qui ab Episcopis aut Archiepiscopis vel officialibus, seu vicariis eorundem examinari, si sufficiens per se huic muneri & idonei inueniantur, iuramentum fidei in manibus eorum pre- bent. Ea que de re codicillos testimoniales recipiant, quos delcri- bicurant regestis Episcoporum, Archiepiscoporum, & Senarchorum, secundum constitutionem Henrici 2. ann. 155. 0. touchant les 16 impetrations des benefices Ecclesiastiques. ¶ Creantur quoque Notarii publici & authentici, tantum in Gallia a Rege, sublata potestate concedendi officia notariatus Senarchis, aliisve Magistratibus, ex co- nstitutione Philippi Pulcri, art. 20. Ludou. 12. an. 1512. art. 42. Fran- cis. 1. *Des Notaires & Tabellions*. Apostolici creantur a summo tantum Pontifice. Sic exoleuit etiam potestas concessa iure comuni Magistratibus creandi sibi notarios, vt in §. ex prouinciali, de defen- cium. in Aurb. Pan. & Felin. in c. cum P. Tabellio, de fid. instrum. Old. conf. 85. incip. quis possit, c. quoniam contra, de probat. habent tamen Magistratus per se, & in sua iurisdictione auctoritatem publicam, vt actus coram illis facti, & prescripti publicam habeant fidem, l. fi. C. de magist. munic. l. 1. de off. iur. sat. Alex. C. Sed hoc ratione potestatis publicae, & iurisdictionis contentio- nis & maioris dignita- tis, quam notariorum: neque etiam ipsi qui hoc habent a Princi- pe, aliis committere possunt, & ita nequeunt notarios publicos creare nec ab alio, quam a Principe potest hoc munus impetra- ri. Ius enim publicum in solum Principem translatum est, & eius ministerium, is autem ex arbitrio, proutque bonum sibi viderit, 17 distribuit singulis. ¶ Et proinde qui instrumentum tanquam no-

tarius fecerit, cum tamen non sit, reus mortis est, *Leos, ad leg. Cor. de fals. P. Bal. in l. data opera, in vers. dubitatur de eo, C. qui accu. non pos.* Quod intelligendum explicat Hippod. de Marf. sing. 35. si is, qui nunquam fuit tabellio creatus, conficit instrumentum tanquam tabellio: contra in eo, qui aliquando creatus, sed postea eo munere priuatus fuit, qui tanquam tabellio faciens instrumentum non punitur poena mortis, *Bal. in l. si quis, de aqua. lib. 11. C.* quia hic inuatur primordio veritatis, arg. §. quia vero, de non alien. reb. eccl. sed alia poena tamen dignus est.

¶ Notariis leges, secundum quas prescribere acta debeant & munere fungi, plures appositae sunt. In breui namque seu imbreuiatura vel notis primis, vnde reductio fiat in mundum, eos obseruare par est: vt nomina & cognomina contrahentium scribat, quibus agnoscere possint qui contrahunt, l. ad recognoscendos, de in- gen. C. l. 1. de muta. nom. C. Sed & iubetur ne contractus conscribat vel excipiant, nisi cognouerint contrahentes, vel nisi sufficienter edocti fuerint tales esse, quales dicuntur qui contrahunt, vel ne- gotium gerunt. Idque sanctissime constituit Lud. 12. an. Do. 1499. art. 66. Fieret enim aliter facile perfonatum suppositiones & imposturas, potissimum in testamento conficiendis. 2. Debent eorum qui gerunt negotium, qualitates seu dignitates, vel officia exponere: num aduocati, mercatores, Magistrali, & c. nam ex istis contractibus valde aut inutilium oriuntur perititates, & si controversia de gestis ageretur, mouent in diuersas sententias iudices, l. 2. de ro iudic. P. l. medicum, de var. & extraor. cogn. P. Item locum domicilii contrahentium apponere debet ex const. Fran. 1. an. 1539. art. 67. 3. Scriptura debet esse ita plena, vt quid actum fuerit sine dubio intelligatur, iuxta tit. De tabell. in authen. 4. Per eam exprimi debet, quid, quale, quantum, quis, & cui promittatur, d. l. 2. de ro iud. l. Pedius, de incen. rus. & naufr. l. ubi autem non apparet, de verb. obl. P. quantitas pecuniae, & species eiusdem, aureae, argenteae, vel alterius generis, vt cauit Fran. 1. an. 1539. art. 179. Iubet insuper art. 179. Iubet insuper art. 180. vt in contractibus, venditionum, donationum, permutationum, & similibus rerum immobilium, addiciantur res nobiles sint, vel clientelares, & sub cuius domini censu sit, & quantum census nomine praestet. Pra- hibet etiam notariis Lud. 12. in const. ann. 1512. art. 65. ne contractus vlturari recipiant, iudicata poena si fecerint multam arbitrarie & priuationis officii. Item de rebus quae prohibentur venire in contractum, contra prohibitionem legum conficere actus non debent: imminet enim si fecerint, & damnum & poena corporalis, vt in l. iubemus nulli, l. 4. §. iis tabellionibus, de sacrosan. eccl. C. l. 2. de eunuch. lib. 4. C. tit. 4. l. 1. vt nemo ad suum patrem, fusc. rusti. lib. 11. C. §. 1. de prohib. feud. alien. per Lothar. & §. illo. & §. callidis, de prohib. feud. alien. per Feder. in vrb. feud. Et §. cautus conuentionis, sine qua contractus non est efficax, l. iurif. genium, §. sed cum nulla, de pact. P. l. 2. §. circa, de dol. except. P. 6. Si agatur de mutuo, dies solutionis faciendae, & locus adici debet. 7. Annus, mensis, & dies, quo actus sit, perferri debet, §. si de tabell. in auth. Et ex recenter hoc anno 1580. publicata Blesensi constitutione debet adici hora ante vel post meridiem, & locus ubi sit actus. 8. Iubetur, vt subscribant illam notam testes, duo saltem qui adfuerint: & si non norint literas, subnotetur aliquo signo, cum inferdote a notario in actu facta, quod non nouerint literas, vel se subscribere, & quod ideo subnotarint tantum, in const. Aurellae, art. 84. ¶ Ita & §. 9. notarii debent per se scribere, complere & subscribere, §. 1. de tabellion. in auth. l. hac consultiissima, de restam. l. contractus, de fid. instrum. C. 10. Statuit Franc. 1. const. ann. 1539. art. 17. & 174. vt notarii conscribant libros regestorum & protocollorum, in quibus ordine describant & inserant summaria illa seu minuta actuum receptorum in extenso cum signo vel subscriptione notarii, idem in §. fin. de tabellion. Vetatur autem inibi art. 177. ne notarii seu tabelliones, illa regesta seu protocolla propalent, vel ostendant in illis scripta aliis quam contrahentibus, vel heredibus eorum, vel iis quorum intere: nisi a iudice mandatum sit. Quando autem allicuius interesse dicatur dispicere rationes vel instrumenta aliorum, docebit Vlp. in l. si quis, §. pertinere, de eden. P. Sed & eod. art. 178. statutum, ne notarii pluries quam semel instrumenti copiam edant, nisi a iudice causa cognita & parte vocata dictum fuerit, vide quid tradat, hoc de re Masuer. in de lite. notis & notariis, §. item aduertendum, §. 17. in praxi, quod & ius scriptum decreuerat, l. si quis ex argentario, §. prator ait, & fin. de eden. P. & ibi Bar. Masuer. in rub. ic. de liter. notandis, §. item postquam, num. 4. Spec. in tit. de instrum. edis. §. postquam, verfic. quid si solum. Nullo tamen modo tenentur instrumentum edere, quod fuerit cancellatum tanquam inutile

inutile & nullum, *Jacob. Rebus. in l. Eabo. in l. lectu. in fin. de pact. P.*
 ¶ Subinde pro forma authentica, iure cautum est, non prius au-
 thematicum dici instrumentum, quam in mundum redactum sit,
 & perfectè extensum, iuxta *l. contractus. de fid. instrum.* Nec habere
 iure poterat executionem paratam, nisi in instrumentum publi-
 cum redudatur, & sigillo munitur regio, vel alio authentico, *Rebus. in 3. par. prax. benef. in tit. de brevi apostolico. nu. 14. vide DD. in*
c. 1. de fide instrum. gl. in l. generali. de tabul. lib. 10. C. Quæ autem in in-
strumenti forma publica requiratur, seu ut loquuntur, in ingros-
satione, tradit gl. in l. generali. ad ver. servituti. de tabel. lib. 10. C. Pa-
nor. in c. 1. de fide instrum. vide & Spec. in tit. de instrum. edi. Barr. in l. si
quis. §. si initium. de eden. ubi tandem & concludit inspicienda esse lo-
ca, in eo conf. vide & gl. in c. ut circa. in ver. publico. cum gl. seq. de v-
let. in 6. Constitutum tamen inuenio in comitiis Aurel. habitis,
art. 84. & hoc iure consensum notat Masuer. in prox. tit. de liter. not. &
nota. §. item danda est fides. §. 19. & 20. Notarios cogi edere contra-
 ctus contrahentibus & aliis quibus ius est petendi, sub breui scri-
 ptura, & non in forma vere authentica instrumenti, subscripta ta-
 men & signata per ipsos: eaq; brevia tantè esse authentici & fi-
 dei ac instrumenta authentica antiqua idq; ut parcatur sumibus
 superfluis. ¶ Sed & hic debent distinguì loca cuius fuerint no-
 tarii, siquidem fuerunt tantum certis prouinciis & locis & muni-
 cipaliis adscripti & designati, qui suo intra illos fines tantum munere
 fungerentur, non possent alibi conscribere authenticas pactio-
 nes, tanquam extra territorium, ut notat Pau. *Castr. in conf. 226. 2.*
vol. arg. in agris. de acq. rer. dom. C. & ita ex tempore iudicatum in
senatu Thololano, 6. Maii, 1566. dum ageretur de causa nota-
riorum loci de Conchis, quibus quia concipiti erant suo loco, &
reducti ad certum numerum, curia iniunxit ut abstinerent a vicin-
is locis & intra suos limites se continerent. Ceterum, ut ait Im-
bertus, lib. 1. §. 1. forens. licet instrumentum extra tabellionum
iurisdictionis territorium sit confectum, mandari tamen potest
executioni intra illius territorii metas: nam & in consuetudine
veneticè referet Fel. ad c. cum P. Tabellio. de fid. instrum. ut instrumen-
 tum extra territorium notarii possint conficere, ac id nusquam
 non gentium vires habeat, cum id spontanea sit iurisdictionis, ut
 etiam tradit idem Pau. *Castr. in l. fin. de tempor. in int. ref. C. Et hoc*
 etiam Pictonum statuto municipali cautum est. Ita procul dubio,
 qui generaliter notarius nulli adscriptus loco creatus est a Rege,
 Principe, Imperatore, seu summo Pontifice, ubique in ditione &
 imperio creatis poterit instrumenta conficere, ut ait *Ægidius*
Bellame. conf. 42. Sicut & qui adscripti sunt collegio notariorum in
Parisiis, Montispelessu, & Aurelia. §. 368. in consuet. Aureliæ:
 ¶ Fines & rationes harum personarum publicarum notariorum,
 accedunt ad rationes Amanuensium & scribarum publicorum,
 de quibus superior capite acti est. Nam & hi notarii genus non
 mutant scribarum, sed speciem eius constituunt. Et præcipuus fi-
 nis erit probatio certa, quæ fidem sine dubio gesturum faciat. Et
 magis statui si dei notarii, quam apparitoris contrarium referen-
 tis, *Cyn. in l. si quis decur. C. de fal. Masuer. tit. de lit. notis & notatis, §.*
 ¶ Ut non immerito dubitatum fuerit, num notarius possit e-
 mendare, in quo dicit se errasse. Et certe, si de incongrua latinita-
 te agatur, licet: neq; ideo scriptura in veritate vitatur, *Io. Fab. in l.*
fin. nomine. C. de test. vide c. ex parte. de fid. instrum. l. errore, & l. anti-
quitate. eo. C. quamuis respõsum sit, falsam latinitatem vitare re-
scripta summi Pontificis, c. ad audiendam. de rescri. Et actorum ver-
ba emendate, tenore sententia persentate, non est prohibitum,
Hermog. in l. actorum, §. 6. de re iudic. P. Licet & addere in extenso
 clausulas communes, quæ sunt de natura contractus vel actus: al-
 lie autem additiones vel diminutiones non permittuntur, nisi vo-
 caris partibus quarum interest. Eaque de causa iubetur nota-
 riis, ut mentem prius intelligant eorum, qui actum gerunt, dein-
 de perscribant, & scripta presentibus gerentibus & testibus le-
 gant, & recenseant. & interrogent vtrumne ita contraxerint. an
 addere vel subtrahere quippiam ex recensitis velint, *a Pessille du*
chafellet de Paris. ca. de notariis, art. 7. & 8. quia conclusio negotio
 neq; notarius ipse, neq; alter ex contrahentibus altero inuito vel
 infcio, quippiam alterare, minuere, vel addere potest, *l. iuxta. l. se-*
nt. C. de act. l. in commodato. §. licet. commod. P. reg. iur. mutare con-
 23 *stitutum. ¶ Quinimo si falsæ sit appositæ in loco suspecto, illæ*

etiam in ingrossato fidem vacillare faciunt. *libemus. C. de probat.*
 §. 1. de fid. instrum. & caut. in Auth. *Cyn. in l. fin. de edict. d. m. Adria-*
tol. Ceterum si latius videre desideres, quæ reddunt raturam non
suspectam, & de materia raturæ, consule Panorm. in c. ex literis. de
fid. instrum. cui accedit l. fin. de edict. d. m. Adria. tol. C. Et quando ratur-
ra dicatur esse in loco suspecto, idem Panor. docet in c. inter d. lo-
dos. de fide instrum. Et an certificatio notarii tollat suspicionem,
docet in c. cum venerabilis. de religio. domi. Et an ratura in loco in-
specto præsumatur facta ab officiali, vel a parte seu aduersario, id-
dem in c. si. de crim. fal.
 ¶ Constitutio Caroli 9. in comitiis Aureliæ edita, pluribus
 dubiis obuiam iuit, quæ ex notariorum præscriptionibus oriri
 possent, dum art. 84. statuit, hoc etiam fuerat statutum in *constitut.*
Ludo. 12. art. 66. in primo publicatis, & in l. si quis ex argentariis. §. si
de eden. P. §. sed et si instrumenta publica de instr. fide. & caut. in au-
then. ut notarii eurent instrumenta eius notas & protocolla sua si-
gnaria contrahentibus, & testibus: alioquin nullo actu declarato.
 Quo fit, ut dubium tollatur de testibus, quibus creditur minus
 scriptum fuisse quam dictam asserentibus, etiam si vnus sit qui id
 dicat, qui tamen referatur in instrumento præfens fuisse. *Len. fide,*
quemadmodum. selt. aper. P. Nam si extra testes qui scripti fuerint in in-
strumento, is qui hoc asserit, fuerit. non facit vacillare fidem in-
strumenti: vel si scriptus is quidem sit, sed dicat se non recordari;
l. iulianus. C. de testib. c. cum Ioannes Eremia eod. tit. vide Io. Fab.
in l. excedendis. C. de fid. instrum. Quæ omnia non obistere mihi vi-
 dentur, quando subscripti testes sunt: nisi & illi forsitan causam di-
 cerent, cur inter contrahentes placuerit, ne quod conuictum est,
 perscriberetur omnino. Nam tunc, si conuenientia sint testimo-
 nia, tanquam de rebus extra actum in scripturam redactum, si a-
 liunde non reprobentur, admitti ad probationem possent.
 ¶ Subinde quia contrahentes se subscribunt vel subsignant,
 videtur indubitæ fidei protocollum, dum accedit illi notarii
 subscriptio. Et si dabitur de ingrossatione vel exemplario au-
 thentico, ad protocollum perueniendum est, unde sanctum fuit
 instrumentum, *Authen. si quis in aliquo. C. de eden. Verum tamen si*
 ante expeditionem instrumenti subscripti a notario, maiorum
 notarius, abbreviatura ipsius non facit fidem in iudicio, ut ea
 sequatur effectus propter clausulas, quæ extendi debent a perito
 notario.
 ¶ Et ideo debent prius in mundum redigi per alium notarium
 ex mandato iudicis, iuxta *c. cum P. Tabellio. de fid. instrum. ubi Fel-*
 nus tractat hanc materiam per 15. quæst. Obierunt autem in il-
 la transcriptione per alium notarium faciendâ, ut postulat pars,
 vel aliquis a iudice fieri illam descriptionem, vel instrumenti edi-
 tionem cuiuspiam committi. 2. ut statuat id iudex. 3. ut notarius ad
 id delegatus exsequatur, idque 4. fideliter. & 5. ut in formam pu-
 blicam reducat, *d. c. cum P. Tabellio. de fid. instrum. 6. Vocentur in*
 descriptione vel exhibitione protocollorum, quorum interest, *c.*
charta. §. 9. c. cum dilecta. de consir. vii. vel inu. aliter ingros-
 sata non faciunt fidem, ut ait Guido Pap. *decif. 2. qui tamen addit*
 semper postremum requisitum non exigunt si curia vel iudex ali-
 cui notario, ut nunc fit ex constitutione, ingressas da vel expedi-
 enda generaliter protocolla mortui, et si nõ agatur de instrumen-
 to debiti. Nisi in hoc casu questio sit de instrumento alias ingros-
 sato, quod etiam notarius si viueret, nõ posset rursus edere par-
 te non vocata: ut id ipsum quoq; in eo, cui commissa est ingrossa-
 tio seruandum sit. Remanebit nihilominus in omnibus potestas
 & facultas aduersario, contra quem editur instrumentum, argu-
 endi ipsum de falso, vel de alia omissione, vel aliis exceptionibus
 vtendi, *Pau. Castr. conf. 195. incip. visis. ver. sed in illa. in 2. parte consil.*
 Interim tamen per se fidem faciet liber protocollorum. *§. oportet,*
de instr. fid. & cau. in auth. l. fin. circa medium, de assess. Bar. in l. con-
tractus. de fid. instrum. C. ut ait Innocen. in c. 1. de procurat. Et disputat
 Guido Pap. *consil. 48. incip. circa definitionem: si modo imbreuiat-*
 24 *ura sit extensa, & sit talis qualem requirit constitutio regia. Gui.*
Pap. q. 19. Bal. super rub. de fid. instr. C. ut editio tantum requiratur.
 Quæ tamen post mortem notarii, ex stylo curiarum, nõ potest
 fieri, nisi præcepto iudicis etiam per heredem notarii, quanquam
 de iure communi heredi permittatur, ut ait *Pau. com. in d. ca. cum*
P. Tabellio.